

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานบ้านปากคลองบางกระพี้ ตำบลหัวไผ่
อำเภอเมืองจังหวัดสิงห์บุรีสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์
WICKERS PRODUCT DEVELOPMENT TO THE CREATIVE ECONOMY
OF BAN PAKKLONGBANGKAPIENG, HUAPHAI SUB-DISTRICT,
MUANG DISTRICT, SINGBURI PROVINCE

กาสะก เตชะขันหมาก

KASAK TEKHANMAG

พนิตสุภา ธรรมประมวล

PANITSUPA THAMPRA MAUN

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

THEPSATRI RAJAPHAT UNIVERSITY

จังหวัดลพบุรี

LOPBURI PROVINCE

รับบทความ : 27 มกราคม 2563 /ปรับแก้ไข : 20 มีนาคม 2563 /ตอบรับบทความ : 24 มีนาคม 2563.

Received : 27 January 2020 /Revised : 20 March 2020 /Accepted : 24 March 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานบ้านปากคลองบางกระพี้ ตำบลหัวไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรีสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่เน้นการเสริมพลังกัน และใช้วงจรคุณภาพ PDCA ของ Deming จากประชากรเป้าหมาย 3 กลุ่ม ประกอบเป็นไตรพลังเพื่อการพัฒนา ได้แก่ 1) ผู้ทรงภูมิปัญญาการจักสานบ้านปากคลองบางกระพี้และผู้นำชุมชน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชน รวม 16 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบรายการตามประเด็นหลักและประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีแนวคิดสำคัญ คือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบลวดลายและสีสันให้มีความหลากหลาย มีประโยชน์ใช้สอยที่แตกต่างจากเดิม และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์และเหมาะสมกับลักษณะของผลิตภัณฑ์ ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยและพัฒนาที่สำคัญ คือ 1) สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานบ้านปากคลองบางกระพี้สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมของภาคกลางให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์ใช้สอยที่ใช้ได้จริง และเป็นงานศิลปะที่ได้รับการออกแบบโดยการประยุกต์ศิลปะไทยเข้าไปในผลิตภัณฑ์ จนมีรูปแบบ รูปทรง ขนาด ลวดลายและสีสันเฉพาะ สามารถใช้เป็นผลงานศิลปะที่ใช้จัดแสดงที่แสดงถึงรสนิยมทางศิลปะของผู้ครอบครองด้วย โดยเป็นงานชิ้นเอกที่เป็นงานหัตถกรรมที่มีลักษณะเด่นเพียงชิ้นเดียวในโลก ได้จำนวน 2 ชุด จำนวน 17 ชิ้นงาน และบรรจุภัณฑ์ จำนวน 1 แบบ

คำสำคัญ : เครื่องจักสาน, ภูมิปัญญา, เศรษฐกิจสร้างสรรค์

ABSTRACT

The purpose of this research was to develop wickers product to the creative economy of Ban Pakklongbangkapieng, Huaphai sub-district, Muang district, Singburi province. This research and development used the PDCA quality circuit of Deming, and applied participatory action research by synergizing three parties of 16 stakeholders: 1) the savants of the weaving and community leaders in Ban Pakklongbangkapieng, 2) community product design specialists, and 3) community product marketing experts. Data were collected using list forms based on key points and other issues related to research objectives. The main idea is to diversely product in forms, patterns and colors, different utilities, packaging development that can be unique and suitable for the product's characteristics. Data checking through the triangulation, that was analyzed in terms of content analysis.

The main research results and accomplishments were 1) to develop wickers product to the creative economy, by extending the cultural capital of the central region into products with practical benefits which can be used, as an artwork that has been designed by applying more Thai Arts into the product's characteristics, also specific forms, shapes, sizes, patterns, and colors can be clearly presented. Furthermore, a display artwork can be seen with the artistic taste of the possessor, that they can be called as a masterpiece which is the only outstanding craftwork in the world. They contained 2 sets with 17 pieces, and 1 package.

Keywords : Wickers product, Wisdom, Creative economy

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ชุมชนได้สั่งสมประสบการณ์ใช้สติปัญญาในการปรับตัวเพื่อการดำรงชีพท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างกันในแต่ละสังคมและวัฒนธรรมจึงมีการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการในการใช้สอยดำรงชีพเป็นหนึ่งในภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน อันจะนำไปสู่ความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและพัฒนาสร้างสรรค์งานในวงกว้างขึ้นงานเหล่านี้ล้วนเกิดจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นได้นำเอาวัสดุจากพืชท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ สร้างรายได้ ตลอดจนสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่น ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นในด้านประโยชน์ใช้สอยตามสภาพของสังคมแต่ละยุคสมัย จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็วในครึ่งศตวรรษที่ผ่านมาความจำเป็นของการใช้ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานโดยตรงในชีวิตประจำวันลดน้อยลง ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นจึงปรับเปลี่ยนไปด้วยการนำไปใช้เพื่อประโยชน์อื่น ๆ อย่างกว้างขวางมากขึ้น มีการพัฒนารูปแบบรูปทรงและขนาดให้แตกต่างไปจากเดิมเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยของสังคมมากขึ้น (Patimaporntep, 2005, p. 210)

เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นการสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดของมนุษย์ (Howkins, 2002, p. 19) ที่ส่งเสริมให้มีการผลิตสินค้าและบริการโดยใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม ซึ่งหมายรวมถึงประวัติศาสตร์ ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ผสมผสานกับความรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าและบริการ รวมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์

ทางวัฒนธรรม (Culture assets) โดยสินค้าและบริการเชิงสร้างสรรค์เหล่านี้มีลักษณะเด่นร่วมกันคือ มีความเป็นเอกลักษณ์ ยากต่อการลอกเลียนแบบ และมักขายได้ราคา เป็นแนวคิดในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานความรู้และวัฒนธรรมผสมผสานเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในเชิงพาณิชย์ และครอบคลุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศได้อย่างยั่งยืน (Pornpipat, 2006, p. 11) และอภิสิทธิ์ ไถ่ศัตรูไกล (Laisattruklai, 2006, p. 23) ได้เสนอว่าปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์จะต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) ทักษะและความสามารถในการเป็นช่างฝีมือที่รู้ลึกในเรื่องนั้นและพร้อมที่จะต่อยอดไปทำในเรื่องอื่น ๆ 2) ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการเป็นสังคมเปิดที่คนในสังคมยอมรับในความแตกต่างในความคิด เชื้อชาติ ศาสนา และเพศ และ 3) โครงสร้างพื้นฐานของสังคม ที่เอื้ออำนวยด้านการศึกษา เทคโนโลยีสื่อสาร ระบบลอจิสติกส์ ระบบการผลิตที่มีคุณภาพ และระบบการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

กลุ่มจักสานบ้านปากคลองบางกระเพิง ตำบลหัวไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี มีการทำเครื่องจักสานไม้ไผ่และหวายที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นมีความผสมกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมกรรมวิธี วัสดุ ตลอดจนรูปแบบของงานจักสานมีลักษณะเฉพาะและเป็นแบบอย่างທີ່สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ โดยเน้นไปที่การใช้สอยในชีวิตประจำวันเป็นสำคัญ ต่อมาได้จัดตั้งเป็นกลุ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2544 โดยมีครูศิลป์จางค์ กลับทอง และครูช่างสำรวย กลับทอง ได้ช่วยบุกเบิกต่อยอดทำให้มีชื่อเสียงแพร่หลายและยังสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน โดยได้พัฒนารูปแบบที่หลากหลายและมีลวดลายสวยงามจนเป็นเอกลักษณ์ ให้สมาชิกกลุ่มที่เป็นผู้สูงอายุ และกลุ่มแม่บ้านที่ว่างเว้นจากการทำนาทำเป็นกระเป่าหิ้วมีฝาปิด เพิ่มมูลค่าเป็นใบละ 3,000-4,000 บาท โดยสมาชิกที่ผลิตงานจักสานประจำ 12 คน ผลิตผลงานสม่ำเสมอให้ได้คนละ 1-2 ชิ้นต่อเดือน มีรายได้ ประมาณ 4,000-5,000 บาท/เดือน ช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ เป็นอย่างมาก โดยส่วนใหญ่เน้นการผลิตในรูปแบบลวดลาย และสีสันทันสมัยมากขึ้น 1) ตะกร้าขามแงมมุ่ม ซึ่งเป็นรูปแบบตะกร้าทรงโบราณจากตำบลมหาสอน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยในการผลิตยังคงรูปแบบทรงโบราณของตะกร้าขามแงมมุ่มไว้ แต่ได้พัฒนาลวดลาย และสีสันทันสมัยให้แปลกตาและทันสมัยมากขึ้น 2) ตะกร้าประดิษฐ์ตามรูปแบบที่พัฒนาชุมชนมาสอน/เผยแพร่ไว้ และ 3) ตะกร้าที่ออกแบบและพัฒนาเป็นแนวคลาสสิกทั้งรูปแบบ ลวดลาย สีสันทันสมัยให้แปลกตาและทันสมัยและมีความสวยงามมากยิ่งขึ้น จนเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มจักสานบ้านปากคลองบางกระเพิง จนเริ่มมีปัญหาเรื่องการตลาด จึงได้มีแผนที่จะออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานใหม่ ๆ ให้เป็นที่ต้องการของตลาดปัจจุบัน โดยสอบถามความต้องการของลูกค้าอยู่เสมอ (Klabthong, Interview, May 27, 2018)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นได้ดำเนินโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานบ้านปากคลองบางกระเพิง ตำบลหัวไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ขึ้น เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านกระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะก่อให้เกิดการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้สู่ระดับสากล อันเป็นรากฐานในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติให้แข็งแกร่งได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานบ้านปากคลองบางกระเพิง ตำบลหัวไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

ประโยชน์การวิจัย

1. ในส่วนของผู้บริโภค ได้มีโอกาสและทางเลือกในการบริโภคผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานบ้านปากคลองบางกระพี้ที่ผลิตโดยการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมของภาคกลางให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์ใช้สอยที่ใช้ได้จริง และเป็นงานศิลปะ ที่ได้รับการออกแบบโดยการประยุกต์ศิลปะไทยเข้าไปในผลิตภัณฑ์จนมีประโยชน์ใช้สอยที่แตกต่างจากเดิม โดยเป็นงานชิ้นเอกที่เป็นงานหัตถกรรมที่มีลักษณะเด่นเพียงชิ้นเดียวในโลก
2. ในส่วนของผู้ประกอบการ สามารถสร้างโอกาสและเพิ่มช่องทางการตลาดของผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานบ้านปากคลองบางกระพี้ได้เพิ่มขึ้น สามารถเพิ่มยอดขาย นำมาสู่การมีงานทำและการมีรายได้มากยิ่งขึ้นด้วย และยังสามารถสืบทอดและพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานบ้านปากคลองบางกระพี้ได้อีกทางหนึ่งด้วย
3. ในส่วนของผลิตภัณฑ์ เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานบ้านปากคลองบางกระพี้ที่ผลิตโดยการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมของภาคกลางให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์ใช้สอยที่ใช้ได้จริง ตามความต้องการและความเหมาะสมในการใช้งานของผู้บริโภค ซึ่งสามารถจดสิทธิบัตรได้
4. ในส่วนขององค์ความรู้ สามารถสรุปองค์ความรู้ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง จนเป็นภูมิปัญญาสั่งสมที่จะสามารถจัดการความรู้และยกระดับ จนเป็นองค์ความรู้ที่สามารถเผยแพร่ในงานสัมมนาทางวิชาการ/ในวารสารระดับชาติ/นานาชาติได้ รวมทั้งถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา/พัฒนาในเรื่องอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งต่อไปได้
5. ในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้แสดงบทบาทในฐานะเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยทั้งอาจารย์และนักศึกษาจะได้มีโอกาสทำงานวิจัยและพัฒนาร่วมกับชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม [PAR] ซึ่งเป็นการประสานพลัง (Synergy) ของ 3 ภาคส่วนสำคัญในการพัฒนา [สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา] ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (ภาควิชาการ) 2) กลุ่มจักสานบ้านปากคลองบางกระพี้ (ภาคประชาสังคม) และ 3) องค์การบริหารส่วนตำบลหัวไผ่ (ภาคการสนับสนุน) จนได้ข้อตกลงร่วมกันที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานบ้านปากคลองบางกระพี้สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยการนำทุนทางวัฒนธรรมของภาคกลางมาต่อยอดให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบในลักษณะเดิมแต่มีการปรับเปลี่ยนวัสดุและวิธีการผลิตโดยใช้ภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่และหวายด้วยภูมิปัญญากลับมาบางกระพี้ให้มีความสวยงามที่เป็นอัตลักษณ์ และมีความทันสมัยเหมาะกับการใช้งานในปัจจุบัน มีประโยชน์ใช้สอยทั้งในแบบเดิม (ใช้ได้จริง) และเป็นงานศิลปะที่ได้รับการออกแบบโดยการประยุกต์ศิลปะไทยผสมผสานความเป็นสากล ที่มีความโดดเด่นเหมาะสมกับลักษณะของผลิตภัณฑ์ และสร้างคุณค่าที่แตกต่างกันด้วยบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามเป็นการช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี จนมีรูปแบบ รูปทรง ขนาด ลวดลายและสีสันทันเฉพาะ และมีประโยชน์ใช้สอยที่เพิ่มเติมจากเดิม กล่าวคือสามารถใช้เป็นผลงานศิลปะที่ใช้จัดแสดง (Show) ที่แสดงถึงรสนิยมทางศิลปะของผู้ครอบครองด้วย โดยเป็นงานชิ้นเอก (Master piece) ที่เป็นงานหัตถกรรม (Handmade) ที่มีลักษณะเด่นเพียงชิ้นเดียวในโลก โดยดำเนินการดังนี้

1. ระเบียบวิธีวิจัย ใช้การวิจัยและพัฒนา (R&D) ที่เน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยการใช้วงจรคุณภาพ PDCA ของ Deming (Tsutsui, 1996, p. 297)

2. ประชากรเป้าหมาย ประกอบด้วย 3 กลุ่ม สำคัญ คือ 1) ผู้ทรงภูมิปัญญาการจักสานบ้านปากคลองบางกระเพยและผู้นำชุมชน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน (จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี และหน่วยงานของภาครัฐ ที่เกี่ยวข้อง) และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชน (จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีและหน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้อง) รวม 16 คน

3. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การประชุมกลุ่มเฉพาะเพื่อเสริมพลังกัน โดยได้กำหนดคำถามไว้ในประเด็นหลักอย่างกว้าง ๆ และเพิ่มเติมประเด็นอื่นได้ในระหว่างการประชุม โดยเน้นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีขั้นตอนการสร้างตามที่เกี่ยวข้อง ศรีสขุ (Srisuk, 2013, pp. 16-17) เสนอไว้ คือ 1) ศึกษาวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัยอย่างละเอียด 2) กำหนดประเด็นที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ตรงตามวัตถุประสงค์ 3) รวบรวมรายการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการตามประเด็นที่กำหนดไว้ 4) พิจารณาแต่ละรายการเก็บรวบรวมข้อมูลให้มีความชัดเจนทางภาษาเข้าใจง่ายเหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล 5) พิจารณารายการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา และ 6) จัดทำแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขจนได้แบบรายการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ ในขณะที่รวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้การจดบันทึกสรุปสั้น ๆ เฉพาะประเด็นที่สำคัญตามความเป็นจริงโดยไม่มีการตีความ นอกจากนี้ยังได้บันทึกเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะที่รวบรวมข้อมูลด้วย

4. การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล ใช้วิธีตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อความแม่นยำของข้อมูล (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของข้อมูลโดยเริ่มจากรูปแบบการรวบรวมข้อมูลในหลากหลายวิธีทั้งการเก็บข้อมูล และนำมาประกอบการแปลความหมายร่วมกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง รวมถึงเพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด จึงได้มีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) ตามที่สุภางศ์ จันทวานิช (Chanwanit, 2010, pp. 128-130) เสนอไว้ โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่งได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคลที่ต่างกัน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลบางส่วนพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำผลสรุปเบื้องต้นจากข้อมูลมาใช้ในการออกแบบและตั้งคำถามเพิ่มเติม เพื่อใช้ตอบคำถามงานวิจัยให้สมบูรณ์มากขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการทำงานที่ต่อเนื่อง ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อกวิจัยเริ่มต้นเก็บข้อมูลจนถึงเมื่อสิ้นสุดการเก็บข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ที่ประยุกต์จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 5 ขั้นตอนใหญ่ตามข้อเสนอของรัตนะ บัวสนธิ์ (Buason, 2015, pp. 228-235) ได้แก่ 1) การจัดระเบียบข้อมูล 2) การทำดัชนีหรือกำหนดรหัสข้อมูล 3) การกำจัดข้อมูลหรือสร้างข้อสรุปชั่วคราว 4) การสร้างบทสรุป และ 5) การพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในทุกประเด็นที่ต้องการศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานบ้านปากคลองบางกระเพยสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยการนำทุนทางวัฒนธรรมของภาคกลางมาต่อยอดให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบในลักษณะเดิมแต่มีการปรับเปลี่ยนวัสดุและวิธีการผลิตโดยใช้ภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่และหวายด้วยภูมิปัญญานบ้านบางกระเพยให้มีความสวยงามที่เป็นอัตลักษณ์ และมีความทันสมัยเหมาะกับการใช้งานในปัจจุบัน มีประโยชน์ใช้สอยทั้งในแบบเดิม (ใช้ได้จริง)

และเป็นงานศิลปะที่ได้รับการออกแบบโดยการประยุกต์ศิลปะไทยผสมผสานความเป็นสากล ที่มีความโดดเด่นเหมาะสมกับลักษณะของผลิตภัณฑ์ และสร้างคุณค่าที่แตกต่างกันด้วยบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามเป็นการช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี จนมีรูปแบบ รูปทรง ขนาด ลวดลายและสีสันเฉพาะ และมีประโยชน์ใช้สอยที่เพิ่มเติมจากเดิม กล่าวคือสามารถใช้เป็นผลงานศิลปะที่ใช้จัดแสดง (Show) ที่แสดงถึงรสนิยมทางศิลปะของผู้ครอบครองด้วย โดยเป็นงานชิ้นเอก (Master piece) ที่เป็นงานหัตถกรรม (Handmade) ที่มีลักษณะเด่นเพียงชิ้นเดียวในโลกได้จำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 จำนวน 9 ชิ้นงาน ชุดที่ 2 จำนวน 8 ชิ้นงาน รวมทั้งสิ้นจำนวน 17 ชิ้นงาน และบรรจุภัณฑ์จำนวน 1 แบบ ดังนี้

1. ชุดเขียนหมากโบราณจักสานไม้ไผ่และหวายต่อยอดจากเอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางวัฒนธรรมของภาคกลางสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

1.1 ที่มาและกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จากการพิจารณาร่วมกันของ 3 ภาคส่วนสำคัญ เห็นว่าการกินหมากในสมัยโบราณนั้นถือว่าเป็นสิ่งดีงาม นอกจากนี้ยังให้ความเพลิดเพลินในเวลาเคี้ยวหมาก ช่วยฆ่าเวลาและทำให้ฟันแข็งแรงทนทานอีกด้วย ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ประกาศห้ามกินหมาก เพราะเห็นว่าการกินหมากทำให้บ้านเมืองสกปรกและล้าสมัย การกินหมากจึงเริ่มเสื่อมความนิยมตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา “เขียนหมาก” เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการใส่เครื่องหมากโดยเรียกอย่างรวม ๆ ซึ่งประกอบด้วย ตัวถาดใหญ่รูปทรงต่าง ๆ สำหรับวาง ตลับใส่หมาก ตลับยาเส้นสีฟัน เต้าปูนแดง ตลับสีเสียด และช่องใส่พลู เขียนหมากยังใช้ต้อนรับผู้มาเยือนได้เป็นอย่างดี เขียนหมากทำจากวัสดุหลายประเภทตามฐานะของผู้ใช้เป็นสำคัญ

ครูศิลป์จางามค์ กลับทองและครูช่างสำรวย กลับทองซึ่งเป็นศิลปินและช่างที่มีประสบการณ์สูงในการประยุกต์ใช้ศิลปะลายไทยในการออกแบบและประยุกต์ศิลปะไทยมาใช้กับเครื่องจักสานได้ เสนอจะประยุกต์ใช้การจักสานไม้ไผ่และหวายในการผลิต “ชุดเขียนหมากโบราณ” จักสานไม้ไผ่และหวายต่อยอดจากเอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคกลางสู่สากลขึ้น เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันด้วยความเป็นเอกลักษณ์/ความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานบ้านปากคลองบางกระเจิงและฝีมือที่ประณีต

“ผลงานของเราจักสานด้วยมือทุกชิ้นไม่ใช้เครื่องจักรเลยทุกชิ้นตอนนับตั้งแต่การตัดไม้ไผ่มาจักเป็นตอกนำหวายมาผ่าซีกแล้วเรียดให้มีขนาดที่ต้องการแล้วนำมาต้มหรือย้อมสีเพื่อเลือกลวดลายได้แล้วจึงเริ่มลงมือจักสานเสร็จแล้วจึงนำไปใส่ผาใสมอบกว่าจะได้แต่ละชิ้นจะต้องใช้ความพยายามนานนับเดือน” (Klabthong, Interview, July 21, 2019) ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เห็นพ้องกันว่าจะเป็นการยกระดับผลิตภัณฑ์ โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบใหม่โดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้มีความสวยงามทันสมัยเหมาะกับการใช้งานในปัจจุบันและเป็นการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ให้มีประโยชน์ใช้สอยที่แตกต่างจากเดิม

หลังจากนั้นครูศิลป์จางามค์ กลับทองและครูช่างสำรวย กลับทอง จึงได้ออกแบบ (ทางศิลปะและการจักสานไม้ไผ่และหวาย) แล้วจึงปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.พนิตสุภา ธรรมประมวล ซึ่งเป็นผู้มีผลงานและเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการตลาดของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาชุมชน จนได้ข้อตกลงร่วมกันว่าจะพัฒนา “เขียนหมากโบราณ” ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบในลักษณะเดิม แต่มีการปรับเปลี่ยนวัสดุและวิธีการผลิตเป็นการใช้ภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่และหวายด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านบางกระเจิงให้มีความสวยงามที่เป็นอัตลักษณ์แต่มีความทันสมัยเหมาะกับการใช้งานในปัจจุบันและใช้ได้จริง โดยเป็นงานศิลปะที่ได้รับการออกแบบโดยการประยุกต์ศิลปะไทยเข้าไปในผลิตภัณฑ์ จนมีรูปแบบ รูปทรง ขนาด ลวดลายและสีสันเฉพาะ สามารถใช้เป็นผลงานศิลปะที่ใช้จัดแสดง ที่แสดงถึงรสนิยมทางศิลปะของผู้ครอบครองด้วย โดยเป็นงานชิ้นเอกที่เป็นงานหัตถกรรมที่มีลักษณะเด่นเพียงชิ้นเดียวในโลก

1.2 ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ได้ชุดเขียนหมากโบราณจักสานไม้ไผ่และหวายต่อยอดจากเอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางวัฒนธรรมของภาคกลางสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ 1 ชุด ประกอบด้วย 9 ชิ้นงาน ได้แก่ เขียนหมาก ฝาปิด โถใส่หมากพร้อมฝาปิด ซองใส่พลู เต้าปูนพร้อมไม้ควักปูน ตลับสี่เหลี่ยมพร้อมฝาปิด ตลับยาเส้นสี่เหลี่ยมพร้อมฝาปิด ตลับการบูรพร้อมฝาปิด และตลับสี่เหลี่ยมพร้อมฝาปิด

ชุดเขียนหมากโบราณ

เขียนหมากและฝาปิด

โถใส่หมากพร้อมฝาปิด

ซองใส่พลู

เต้าปูนพร้อมไม้ควักปูน

ตลับสี่เสียดพร้อมฝาปิด ตลับยาเส้นสี่พื้นพร้อมฝาปิด และตลับการบูรพร้อมฝาปิด

ตลับสี่ฝั่งพร้อมฝาปิด

ภาพที่ 1 ผลการพัฒนา “ชุดเขียนหมากโบราณ” สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

ที่มา : ถ่ายภาพเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2562 ณ กลุ่มจักสานบ้านปากคลองบางกระพี้ ตำบลหัวไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี

นอกจากนั้นครูศิลปจํานงค์ กลับทอง และครูช่างสำรวย กลับทอง ยังได้พัฒนาบรรจุภัณฑ์ โดยทำเป็นตู้กระจกครอบให้ผลิตภัณฑ์วางอยู่บนพรมสีแดง เพื่อให้เหมาะสมกับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีความเป็นไทยผสมความเป็นสากล ให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ และมีความโดดเด่น แต่สร้างคุณค่าที่แตกต่างกัน ด้วยบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม ช่วยเพิ่มค่าของผลิตภัณฑ์ภายในสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้

ภาพที่ 2 ผลการพัฒนาบรรจุภัณฑ์กระจกครอบให้ผลิตภัณฑ์วางอยู่บนพรมสีแดงสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

ที่มา : ถ่ายภาพเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2562 ณ กลุ่มจักสานบ้านปากคลองบางกระพี้ ตำบลหัวไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี

ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เห็นพ้องกันว่า “เขียนหมากโบราณ” ที่ได้รับการพัฒนา ขึ้นนี้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์ใช้สอยทั้งในแบบเดิม (ใช้ได้จริง) และเป็นงานศิลปะที่ได้รับการออกแบบโดยการประยุกต์ศิลปะไทยเข้าไปในผลิตภัณฑ์ จนมีรูปแบบ รูปทรง ขนาด ลวดลายและสีสันทันเฉพาะ เป็นงานชิ้นเอกที่เป็นงานหัตถกรรมที่มีลักษณะเด่นเพียงชิ้นเดียวในโลก จึงได้เตรียมการยื่นขอจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาต่อกระทรวงพาณิชย์ต่อไป

2. ชุดต่อกบาตรทำบุญจักสานไม้ไผ่และหวายต่อยอดจากเอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางวัฒนธรรมของภาคกลางสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

2.1 ที่มาและกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จากการพิจารณาร่วมกันของ 3 ภาคส่วนสำคัญ เห็นว่าการทำบุญต่อกบาตรเป็นวิถีชีวิตที่อยู่คู่สังคมไทยมาเป็นเวลาช้านานจนถึงปัจจุบัน ทุกเช้าหรือเมื่อถึงวันพระชาวบ้านจะจัดเตรียมข้าวปลาอาหารอย่างประณีตบรรจง จัดเตรียมใส่ภาชนะที่จัดเตรียมไว้เป็นการเฉพาะ โดยใช้ภาชนะที่มีลักษณะพิเศษและสวยงามตามแต่จะหาได้ตามฐานะ กล่าวคือ ชันใส่บาตร (ส่วนใหญ่จะมีพานรอง) ที่ใช้สำหรับใส่ข้าวสวยจนเกือบเต็ม มีทัพพีที่ทำจากโลหะชนิดเดียวกับชัน หม้ออวยหูกหัวที่ใช้สำหรับใส่แกงหรือขนมพร้อมกระบวยตัก ใส่รวมกันอยู่ในตะกร้าที่ออกแบบให้สวยงามมีลวดลายแสดงฝีมือและภูมิปัญญาของท้องถิ่น โดยเรียกรวม ๆ กันว่า “ชุดต่อกบาตรทำบุญ”

ครูศิลปชำนาญก่ กลับทอง และครูช่างสำรวย กลับทองซึ่งเป็นศิลปินและช่างที่มีประสบการณ์สูงในการประยุกต์ใช้ศิลปะลายไทยในการออกแบบและประยุกต์ศิลปะไทยมาใช้กับเครื่องจักสานได้ เสนอจะประยุกต์ใช้การจักสานไม้ไผ่และหวายในการผลิต “ชุดต่อกบาตรทำบุญ” จักสานไม้ไผ่และหวายต่อยอดจากเอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคกลางสู่สากลขึ้น เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันด้วยความเป็นเอกลักษณ์/ความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานบ้านปากคลองบางกระเพิงและฝีมือที่ประณีต

ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงเห็นพ้องกันว่าจะเป็นการยกระดับผลิตภัณฑ์ โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบใหม่โดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้มีความสวยงามทันสมัยเหมาะกับการใช้งานในปัจจุบัน และเป็นการปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ให้มีประโยชน์ใช้สอยที่แตกต่างจากเดิม

ครูศิลปชำนาญก่ กลับทอง และครูช่างสำรวย กลับทอง จึงใช้ความรู้ความสามารถทางศิลปะและเชิงช่างมาประยุกต์กับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้สั่งสมมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ศึกษารูปแบบและอัตลักษณ์ของ “ชุดต่อกบาตรทำบุญ” ภาคกลางที่สมัยก่อนมีอยู่ในเกือบทุกบ้าน ทำจากวัสดุ ลวดลาย และขนาดต่าง ๆ กัน

หลังจากนั้นครูศิลปชำนาญก่ กลับทอง และครูช่างสำรวย กลับทอง จึงได้ออกแบบ (ทางศิลปะและการจักสานไม้ไผ่และหวาย) แล้วจึงปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.พนิตสุภา ธรรมประมวล ซึ่งเป็นผู้มีผลงานและเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการตลาดของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาชุมชน จนได้ข้อตกลงร่วมกันว่าจะพัฒนา “ชุดต่อกบาตรทำบุญ” ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบในลักษณะเดิม แต่มีการปรับเปลี่ยนวัสดุและวิธีการผลิตเป็นการใช้ภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่และหวายด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านบางกระเพิงให้มีความสวยงามที่เป็นอัตลักษณ์ แต่มีความทันสมัยเหมาะกับการใช้งานในปัจจุบันและใช้ได้จริง โดยเป็นงานศิลปะที่ได้รับการออกแบบโดยการประยุกต์ศิลปะไทยเข้าไปในผลิตภัณฑ์ จนมีรูปแบบ รูปทรง ขนาด ลวดลาย และสีสันทันเฉพาะ สามารถใช้เป็นผลงานศิลปะที่จัดแสดง ที่แสดงถึงรสนิยมทางศิลปะของผู้ครอบครองด้วย โดยเป็นงานชิ้นเอกที่เป็นงานหัตถกรรมที่มีลักษณะเด่นเพียงชิ้นเดียวในโลก

2.2 ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ได้ “ชุดต่อกบาตรทำบุญ” จักสานไม้ไผ่และหวายต่อยอดจากเอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางวัฒนธรรมของภาคกลางสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ 1 ชุด ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่และหวาย 8 ชิ้นงาน ได้แก่ ตะกร้าขาแมงมุม (1 ชิ้น) ชันต่อกบาตร (4 ชิ้นงาน พานรอง ชัน ฝาปิด ทัพพี) และหม้ออวย (3 ชิ้นงาน หม้ออวย ฝาปิด กระบวย)

ชุดตักบาตรทำบุญ

ตะกร้าชาแมงมุม (1 ชิ้นงาน)

ชุดตักบาตร (4 ชิ้นงาน พานรอง ชัน ฝาปิด ทัพพี)

หม้ออวย (3 ชิ้นงาน หม้ออวย ฝาปิด กระบวย)

ภาพที่ 3 ผลการพัฒนา “ชุดตักบาตรทำบุญ” สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

ที่มา : ถ่ายภาพเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ณ กลุ่มจักสานบ้านปากคลองบางกระเพา ตำบลหัวไผ่ อำเภอมือง จังหวัดสิงห์บุรี

ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เห็นพ้องกันว่า การพัฒนา “ชุดตักบาตรทำบุญ” ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบในลักษณะเดิม แต่มีการปรับเปลี่ยนวัสดุและวิธีการผลิตเป็นการใช้ภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่และหวายด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านบางกระเพาให้มีความสวยงามที่เป็นอัตลักษณ์ แต่มีความทันสมัยเหมาะกับการใช้งานในปัจจุบัน นอกจากนั้นยังเป็นการปรับเปลี่ยน “ชุดตักบาตรทำบุญ” ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์ใช้สอยทั้งในแบบเดิม (ใช้ได้จริง) และเป็นงานศิลปะที่ได้รับการออกแบบโดยการประยุกต์ศิลปะไทยเข้าไปในผลิตภัณฑ์ จนมีรูปแบบรูปทรง ขนาด ลวดลายและสีสันทันสมัย เป็นงานชิ้นเอกที่เป็นงานหัตถกรรมที่มีลักษณะเด่นเพียงชิ้นเดียวในโลก จึงได้เตรียมการยื่นขอจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาต่อกระทรวงพาณิชย์ต่อไป

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานบ้านปากคลองบางกระเพา ตำบลหัวไผ่ อำเภอมือง จังหวัดสิงห์บุรี สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีรูปแบบ ลวดลาย และสีสันทันสมัย มีความหลากหลาย เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์ใช้สอยที่แตกต่าง

จากเดิม และบรรจุกัญท์ให้เหมาะสมและมีเอกลักษณ์ความเป็นไทยผสมความเป็นสากลที่มีความโดดเด่น เหมาะสมกับลักษณะของผลิตภัณฑ์ และสร้างคุณค่าที่แตกต่างกันด้วยบรรจุกัญท์ที่สวยงาม เป็นการช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าได้เป็นอย่างดี เป็นการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม ผสมผสานกับความรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และใช้การเทคนิคการจักสานไม้ไผ่และหวาย ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ชาวบ้านมีความชำนาญและสามารถทำได้ดี จนสามารถสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของบ้านปากคลองบางกระเพียง และมีความหลากหลายทั้งรูปแบบ ขนาด ลวดลาย และสีสันทันที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างหลากหลาย ยากต่อการลอกเลียนแบบ เป็นแนวคิดในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานความรู้ และวัฒนธรรมผสมผสานเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในเชิงพาณิชย์และครอบคลุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับข้อค้นพบของพรรณนุช ชัยปิ่นชนะ (Chaipinchana, 2017, p. 529) ที่ได้ศึกษากลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบเทียบการแข่งขันตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของกลุ่มผลิตภัณฑ์เชรมิกจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า หนึ่งในกลยุทธ์สำคัญคือ การออกแบบสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ด้วยการผสมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานของกลุ่มจักสานบ้านปากคลองบางกระเพียง โดยนำลายไทยมาประยุกต์กับงานจักสาน การได้รับประกาศเกียรติคุณและโล่รางวัลมากมาย ยืนยันว่าเครื่องจักสานของกลุ่มจักสานบ้านปากคลองบางกระเพียงเป็นที่ยอมรับในคุณภาพและมีฝีมืออันประณีตงดงาม ความมั่นคงในอาชีพของกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน ได้ออกแบบใหม่ให้คลาสสิกและมีความสวยงามมากยิ่งขึ้น จนเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มทั้งรูปแบบ ลวดลาย สีสันทันให้แปลกตาและทันสมัยมากขึ้น จนทำให้มีประโยชน์ใช้สอยที่หลากหลาย ผลงานประดิษฐ์ที่เป็นผลงานสำหรับการสะสม ซึ่งสอดคล้องกับชุดมินต์ สะสอง และบุณทวรรณ วิงวอน (Sasong & Wingwon, 2014, p. 360) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และบริการของผู้ประกอบการที่ประสบผลสำเร็จในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ผู้ประกอบการสร้างรายได้และเศรษฐกิจท้องถิ่นโดยพัฒนาหาความรู้ด้านการจัดการและการตลาดยุคใหม่ เพื่อเพิ่มศักยภาพให้มากขึ้น ต้องมีความคิดสร้างสรรค์ นำภูมิปัญญาทรัพยากรท้องถิ่นและนวัตกรรมมาบูรณาการ ได้แก่ การอบรมเพิ่มเติม ออกแบบผลิตภัณฑ์/บรรจุภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ผลิตภัณฑ์ซ้ำในปริมาณและคุณภาพใกล้เคียง สร้างผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ สามารถจำหน่ายได้อย่างถาวร และยังสอดคล้องกับอัญมัย เจียรกุล (Jiankul, 2014, p. 186) ที่ศึกษาปัญหาและแนวทางการปรับตัวของ OTOP เพื่อพร้อมรับการเปิด AEC ที่พบว่า แนวทางในการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการควรเริ่มพัฒนาจากการสร้างแรงบันดาลใจและความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้ประกอบการเอง รวมทั้งต้องมีพัฒนาฝีมือแรงงาน ควรสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ใหม่ ที่สร้างคุณค่าให้กับผู้บริโภค พัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้รับการรับรองมาตรฐาน พร้อมทั้งหากกลุ่มตลาดเป้าหมายและช่องทางการตลาดในการกระจายสินค้าให้ครอบคลุมในต้นทุนต่ำที่สุด เพื่อสร้างความเข้มแข็งในตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ประกอบการของกลุ่มจักสานบ้านปากคลองบางกระเพียงส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุซึ่งมีความสามารถในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อยอดจากเอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคกลางสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้อย่างดีเยี่ยม แต่ปัญหาคือความต่อเนื่องและการคงอยู่ของภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่และหวายบ้านปากคลองบางกระเพียง ดังนั้นสมควรที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องหาทางส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการถ่ายทอดสู่เด็กและเยาวชนที่สนใจ เช่น สถาบันการศึกษาในทุกระดับ องค์การบริหารส่วนตำบลหัวไผ่ เป็นต้น

2. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งได้ดำเนินโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานบ้านปากคลองบางกระพี้เข้าสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ขึ้นนี้ ควรดำเนินโครงการบริการวิชาการแก่สังคม โดยการพัฒนาให้กลุ่มจักสานบ้านปากคลองบางกระพี้เป็นศูนย์เรียนรู้ แล้วสร้างโอกาสให้ชุมชนและหมู่บ้านอื่น ๆ ที่มีความพร้อมในระดับหนึ่งเข้ามาเรียนรู้ผ่านกระบวนการปฏิบัติการจริง ซึ่งจะเป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับชุมชนและหมู่บ้านอื่น ๆ ได้เกิดการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้สู่ระดับสากล อันเป็นรากฐานในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติให้แข็งแกร่งได้ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานบ้านปากคลองบางกระพี้ ตำบลหัวไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี เศรษฐกิจสร้างสรรค์ครั้งนี้สำเร็จลงได้อย่างดียิ่งด้วยการเห็นคุณค่าและเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสำคัญของกลุ่มจักสานบ้านปากคลองบางกระพี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี และโครงการขับเคลื่อนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของสำนักงานรัฐมนตรี ซึ่งคณะผู้วิจัยขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- Buason, R. (2015). *Quality Research in Education* (5th ed.). Bangkok : Chulalongkorn University. (in Thai)
- Chaipinchana, P. (2017). Competitive Advanceage Strategy Concerning to Creative Economy of Ceramic Group in Chiang Mai Province. *Journal of Community Development and Life Quality*, 5(3), 526-534. (in Thai)
- Chanwanit, S. (2010). *Quality Research* (18th ed). Bangkok : Chulalongkorn University. (in Thai)
- Howkins, J. (2002). *The creative economy: How people make money from idea*. Penguin : UK.
- Jiankul, T. (2014). The Problems and the Adaptation of OTOP to AEC]. *Executive Journal*, 34(1), 177-191. (in Thai)
- Klabthong, J. (2019, 21 July). Adviser of Wickerwork Group, Ban Pakklongbangkapieng. *Interview*. (in Thai)
- Klabthong, S. (2018, 27 May). President of Wickerwork Group, Ban Pakklongbangkapieng. *Interview*. (in Thai)
- Laisattruklai, A. (2006). Creative Economy Mapping., New economic system. *Brand Age Essential*, 3, 22-23. (in Thai)
- Patimapomtep, K., (2005). *Research and development for solving local problem using local wisdom: a case study of Mai Riang Community, Chawang District, Nakhon Si Thammarat Province. In wisdom and community empowerment*. Bangkok : Sirindhorn Anthropology Center (Public organization). (in Thai)
- Pornpipat, P. (2006). Creative economy : New driving force of Thai economy. *Journal of Economy and Society*, 47(4), 6-12. (in Thai)
- Sasong, C., & Wingwon, B. (2014). Creating Value-add Product and Service Toward Success of Ethnic Group Entrepreneurs in Maehongson Province, Thailand. *International Journal of Business and Management Studies*, 3(2), 347-353.

Srisuk, K. (2013). *Research Methodology* (3rd ed.). Chiang Mai : Chiang Mai University. (in Thai)

Tsutsui, W. M. (1996). Edwards Deming and the Origins of Quality Control in Japan. *The Journal of Japanese Studies*, 22(2), 295-325.

ผู้เขียนบทความ

รองศาสตราจารย์ ดร.ทาสัก เต๊ะซันหมาก

รองศาสตราจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

E-mail: tkasak@hotmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร.พนิตสุภา ธรรมประมวล

รองศาสตราจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ

E-mail: thampanit@hotmail.com

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000